

МИРЗАПЎЛАТ ТОШПЎЛАТОВ

Бозор ичра “бозор”

МИРЗАПУЎЛАТ ТОШПУЎЛАТОВ

БОЗОР ИЧРА “БОЗОР”

Ҳикоялар

«Musiq»
Тошкент
2017

УО•К: 821.512.133-1

КВК: 84 (50•) 7

Т 87

Тошпўлатов, МИРЗАПЎЛАТ

Бозор ичра “бозор”: (Ҳикоялар) / Мирзапўлат Тошпўлатов,
– Тошкент «Musiq» нашриёти, 2017. / 40 б.

Бозор ҳақида гап кетганда аввало инсоф ва ҳалоллик деган сўзлар тилга келади. Бозордаги барака ҳам сотувчиларнинг ички маданиятига, тош-тарозидаги ҳалоллигига боғлиқлиги минг йиллик анъанадир. Ёзувчи Мирзапўлат Тошпўлатов “Бозор ичра “бозор” китобида ибратли воқеаларни қаламга олади.

Мазкур ҳикоялар бозорларда, турли савдо тармоқларида тирикчилик қилаётган ҳар бир кишининг кўнглидан жой олади, виждон азобига йўлиқтирмасликка чорлайди, деган умиддамиз.

КВК: 84 (50•) 7

Масъул муҳаррир:
Амир ХУДОЙБЕРДИ

Нашр учун масъул:
Адхамжон ЭРҒАШЕВ

Тақризчи:
Тўлқин ҲАЙИТ,
*Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси*

Ушбу китоб Тошкент шаҳар “Тошбозорсавдо” уюшмаси маънавият ва маърифат кенгаши ташаббуси билан яратилди.

ISBN 978-9943-4780-5-3

© Бозор ичра “бозор”,
© «Musiq», 2017.

БОЗОР

Тўракул мактабни наридан бери битирди-ю, ўзини бозорга урди, бир амаллаб қассобга шогирд тушди, кўп ўтмай устозиданам ўтиб кетди, мустақил қассоб бўлиб олди. Бозордаги гўшт сотувчилар қаторидаги растадан устозининг жойига эга чиқди. Лаби-лабига тегмай: “Келинг, ака, гўштан олинг, гўштнинг зўри, додаси бизда, келаверинг”, дея нархини сўраган одамни қўйиб юбормай, саломлаша туриб қўлига гўштни тутқазади. “Қанақасидан керак: ошгами, кабобгами, хоҳлаганингиздай қилиб бераман, ўзимнинг мижозимсиз, ачинмайсиз” дея ёнидаги Болтабой қассоб ҳам ундан қолишмайди.

– Ака, буни кўринг, гўшт деса-дегулик, эрталаб ўзим сўйиб олиб келяпман.

Харидор Тўракул қассобнинг ёнига боради.

– Бир кило қовурғали жойидан, бир кило лаҳм гўшт. Болтабой харидорга қараб бақирди.

– Ака, тарозига қўйиб турибман-ку, қовурғали жойини ҳам, лаҳмни ҳам кўнглингиздагидек қилиб бердим, қаранг, гўштмисан-гўшт.

Тўракул Болтабойга ғазаб билан қаради.

– Бурнингни тиқаверма, хў-ўв Болта, бу киши азалдан “клиентим”, фақат мендан оладилар. Келинг, яхшимисиз, келинойим, укаларим яхшими, яшанг амаки, каеридан берай?

Харидор кўрсатган гўшт орасига катта суяк қўйиб тортиб, целлофан халтага соларкан: “Келиб турунг, пулни бегона қилманг-а”, деди.

Харидор хурсанд бўлиб кетди. Болтабой тиржайиб Тўракулга қаради.

– Хумпар, бопладинг-ку. Устозингдан ҳам ўтдинг.

– Жа-а, унчаликмас. Сенга ўхшаб харидор талашмайман. Буни савдо дейдилар.

Иккаласи ҳам яна харидор чақира кетишди.

Гумбаз ичра бақир-чақир, харидор талашишлар,

тортишувлар қулоқни қоматга келтирадиган даражада шовқин.

Бу гумбаз остида хиёнат, қаллоблик, учарлик, муттаҳамлик, юзсизлик, виждонсизлик... Ҳаммасидан бор. Ҳаммаси авжида. Ҳаммаси гумбаз ичидаги ҳаётнинг мазмуни.

Тўрақулнинг олдига кекса бир нуроний аёл келиб қўлидаги сумкани растага қўйди.

– Болам, инсофинг борми? Уч кило гўштан ярим кило урасанми, – у сумкани очди, – бунинг устига мана бу суякка қара, буни ит ҳам емайди-ку, худодан қўрқмайсанми, виждонсиз!

Тўрақул сумкани олиб тарозига қўйди.

– Қаранг. Тарози уч килони кўрсатяпти-ку?!, – дея Тўрақул қўлини пахса қилиб кампирга ўшқирди.

– Кўрдингизми, бу давлатнинг тарозиси. Нимага тухмат қиласиз? Ҳатто 50 грамм оғири билан. Кап-катта аёл бўлиб тухмат қилишингизни қаранг.

Кампир тарозига тикилиб қаради, елка қисди.

– Ҳозир анави ердаги тарозига қўйганимда 2,5 кило чиқди-ку?!

Тўрақул кампирнинг бўшашганини кўриб овозини баландлатди: “Бу электрон тарози, холажон, давлат чиқарган”, аёл хижолат тортиб, бир муддат жим қолди.

– Қайси тўғри, қайси нотўғри, ким билсин, гуноҳи ҳам, савоби ҳам ўзларингники.

Гўштни олиб сумкага солди-да, “Кечиринг, болам”, деб, суякни қолдириб кетди.

Болтабой тиржайиб Тўрақулга қаради.

– Кампирни тузладинг, келганига пушаймон қилдирдинг, қассоб эмас, қаллобсан.

– Ўзинг-чи? Уччига чиққани ўзинг-ку, нафсинга ўт тушгур. Кеча беш кило деб тўрт килони бериб юбординг-ку...

Кулади.

– Виждони бор одам бозорда ўтирадимми?

Биргаликда қаққақ уришади. Уларнинг қаққақасини ҳам бозор шовқини ютиб юборади. Гумбаз ичра яна қассоблар ва қаллоблар, виждонли-виждонсизларнинг харидор чақирувчи овозлари тинмайди.

– Гўшт эмас, шоколад оляпсиз...

– Гўштомсан-гўшт, оғзингизда эриб кетади...

– Тоза молнинг гўшти! Тозаси!..

Қайси бир жойда харидор билан қассоб ўртасидаги тортишув, қайси бир жойда бақир-чақир. Уларнинг қаршисидаги растада қассоб билан харидор ўртасида даҳанаки жанг бошланади. Харидор ғазабдан лаблари титрайди, қўллари қалтирайди.

– Ҳой ноинсоф, виждонсиз, уялмайсанми эски гўштни сотишга?

– Бекор айтибсиз, бизда эски гўшт бўлмайди. Ҳар куни янги гўшт олиб келамиз. Туҳмат қилманг. Мана кўринг, – деб, гўштни кўрсатади.

– Қасам ичасанми “гўшт меники эмас” деб?

– Қасам ичаман, худо ҳаққи меники эмас бу эски гўшт. Буни мен сотмаганман.

Қассобнинг қўлида пичоқ.

– Мана, худо урсин бу гўшт меники эмас, – деб қўлини пахса қилади яна.

Харидор унга ачиниш ва ҳайрат билан қаради.

– Худодан ҳам қўрқмасдан қасам ичдинг-а, арзимаган пулни деб, ҳали ҳам кеч эмас, тавба де.

– Боринг, йўлингиздан қолманг, гўштни олган ерингизга боринг, савдога халақит берманг?!

Харидор “гўштинг бошшингдан қолсин”, деб, гўштни раста устига ташлаб, жаҳл билан бурилиб кетди.

Қассоб целлофан халтани очиб, гўштга қўшиб юборган суякларни ажратди, гўштни олиб ҳидлади, сўнгра суякларни ҳидлади. Бўйин суякни қўлига олди ва шеригига кўрсатиб кулди.

– Хумпар, содда одам экан, мана шу суякни олиб ташласа, бўлди эди. Эҳ содда одамлар-а, “ничево”, элик минг фойдага қолди.

Яна “кепқолинг, опқолинг, гўштнинг додаси” деган бақир-чақирлар.

Улардан сал нарида Баҳром қассоб гўштарни сотиб бўлиб, растани артиб тозалаб, уйига кетишга шайланди.

– Баҳром ака, жа-а “клиентингиз” кўпда, бизга ҳам беринг имкон, – деди Тўрақул.

– Харидорнинг ҳаққига хиёнат қилмай, ҳалол ишла-саларинг, тарозидан урмасдан, алдамасаларинг, харидор ўзи келаверади. Тош-тарозининг жавоби бор.

Тўрақул башарасини тириштириб, Болтабойга қараб гапирди.

– Яна бошланди лекция. Ўзи Баҳром ака шунча йил ишлаб битта машина минолмайди, яна гапани қара, ўргилдим унақа виждонлидан!

Баҳром уларнинг гапани эшитса ҳам эшитмаганга олиб, чиқиб кетди.

Бозорда қутилмаган воқеалар кўп бўлади, харидорнинг пулини олиш учун кимдир дўсти билан тортишадди, кимдир харидорнинг дилини оғритади, баъзида харидор сотувчининг дилини оғритади.

Хуллас, бу – бозор. Бозорда хиёнат ҳам, жанжал ҳам бўлади. Инсоф, виждон, ўғрию қаллоб ҳам бор. Сўкишда, жанжал чиқаришда эркаклардан қолишмайдиган аёллар ҳам бор. Ҳеч эшитганмисиз аёлларнинг сўкишганини. Эшитмаган бўлсангиз бозорга боринг. Янги-янгисидан эшитасиз. Эркаклар йўлда қолиб кетишади. Ана сўкинишу мана сўкиниш. Э-э, уларнинг шалоқ оғзидан чиқаётган гаплардан илонлар ҳам пўст ташлаб юборади.

Туш пайти эди. Тўрақулнинг тўғрисидаги растада шовқин-сурон, бақир-чақир бошланди. Бундай бақир-чақир, ёқавайрон жанжаллар одатий ҳол бўлиб қолган. Одамлар не кўз билан кўрсинки, боягина Оллоҳнинг номи билан қасам ичган қассобнинг чап кўзига учли суяк қадалиб турарди. У гўштнинг суякли жойини болта билан майдалаётганда кичик суяк бўлаги учиб бориб кўзига қадалиб қолипти. Қассоб оғриққа дош беролмай дод соларди. Агрофига одамлар йиғилди, ҳеч ким суякни тортиб олишга журъат этолмасди. Биров

“эҳтиётсизлик қилибди” деса, яна биров “қасам урган, эрталаб қасам ичган экан, хиёнат ёмон, ҳақ жойида қарор топди” деди. Қон билан ишлаган қассобнинг бутун бадани қонга беланди ва ҳушсиз йиқилди. Гумбаз остидаги бозор бир муддат тўхтагандек бўлди, сотувчи ҳам, харидор ҳам бир зум хаёлга чўмди. Шифокорлар қассобни олиб кетишди.

На чора... Буни ҳаёт дейдилар. Бозордаги ҳаёт ҳам гўё ҳеч нарса бўлмагандек яна жонланди. Бу воқеа Тўрақулга жудда қаттиқ таъсир қилди. Кўз ўнгидан касалдан боши чиқмаётган қизалоғи гавдаланди. Қизининг кўзларида маъюслик гўё “Барига сиз сабаб-қисиз” деб таъна қилаётгандек эди.

– Гўшт неча пул?

– ...

– Гўшт неча пул, деб сиздан сўраяпман?

Тўрақул уйқудан уйғонган одамдек алаҳсираб:

– А, нима? – деди.

Харидор унга хўмрайиб қаради.

– Эс-ҳушинг жойидами ўзи?

– Яхши, яхши, хизмат?

– Нархи қанча деярман?

– Ҳа, гўштми? Йигирма беш минг.

– Йигирма уч мингга берасизми шўрвалик қилиб?

Тўрақул бир килога мўлжаллаб тарозига гўшт қўйди.

Харидор олган молидан хурсанд бўлиб раҳмат айтганча кетди. Тўрақул этсиз суякларнинг ҳаммасини йиғиштириб, чиқинди идишига ташлаб келди.

Болта қассоб ҳайрон бўлиб Тўрақулга қаради.

– Бу дейман, ташлаб юборяпсан?

– Кўрмадингми рўпарадаги қассобга нима бўлди, қарғишга учради. Балки уйдаги касал қизим харидорлар ҳаққига хиёнат қилаётганим учун тузалмаётгандир? Балки бу кўзимизни очишимиз учун яратганинг иродасидир?

Болта қассоб бироз ўйланиб қолди-да, раста та-

гидаги “итемас” суякларни целлофан халтага солиб, чиқинди идишига ташлаб келди.

– Худди елкамдан тоғ ағдарилгандай енгил тортдим, – деди Болта.

– Асти қўяверинг, шундай енгил нафас оляпман... Халоллик... барибир...

Тўракул мева-чева тўла бозор халта билан уйига кириб келди. Бақир-чақир ҳам қилмади. Бетоб ётган қизалоғининг ёнига борди. Қизи отасини кўриб ўрнидан турди. Чехраси очиқ, енгил нафас оларди. “Энди болаларимга фақат ҳалолдан едираман” хаёлидан ўтказди у.

У ҳақ эди. Бировнинг ҳаққи тинч қўймаслигини тушуниб етган эди.

ТАҚДИР

Райҳон опа ёлғиз яшарди, асраб олган боласи ҳам узоқ шаҳарга кетиб қолган эди. Райҳон опа кунини бозорга қатнаб ўтказди, оз-оздан харид қилади. Чунки... бир ўзи... битта картошка, битта пиёз, ярим пиёла гуруч ёки макарондан овқат қилади. Ундан ташқари яна бир одати бор, сўлиган сабзавотлардан овқат қилмайди. Бугун у ўз уйига яқин бозорга борди, чунки бир кило-ярим кило оладиган харидор сотувчига ёқмайди, шунинг учун ҳар сафар ҳар хил бозорга боради. У нарх-навони суриштириб юрди-да, картошка расталарида тўхтади. Картошкани ушлаб кўрди. Қўлига тўртта картошкани олди-да, тарозига қўйди.

– Синглим, шуни тортиб юборинг.

Кўхликкина аёл Райҳон опага:

– Қанча оласиз?

– Шу етади.

Сотувчи шарт картошкани олиб жойига ташлади-да:

– Доналаб сотилмайди, – деди жаҳл билан.

– Унда бир кило қилиб бера қолинг, синглим!

– Эрталабдан бир кило, ярим кило сотсам, савдо яхши бўлмайди. Кечгача доналаб ўтираман кейин.

Райҳон опа унинг ёнидаги сотувчига қаради.

– Сиз берақолинг бир кило картошка!

– Бошқа жойдан олақолинг, холажон, биринчи савдо қанақа бўлса кечгача шунақа кетади.

– Мен ҳам бир пайтлар сизларга ўхшаб бозорда тирикчилик қилганман, бир киломи-ярим киломи, сотаверганман, аввало баракасини берсин.

Райҳон опа хомуш тортиб турганда, уч-тўрт сотувчидан наридаги эркак сотувчи бпани чақириб қолди.

– Опажон, келинг буёққа.

Райҳон опа ўша томонга юрди. Сотувчи беш-олти дона картошкани целлофан халтага солиб, тарозида тортмасдан узатди.

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/oz/asar/3713> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/3713> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/3713>